

CELJE, dne 15. septembra 1903.

POPOTNIK.

Pedagoški in znanstven list.

Letnik XXIV.

Št. 9.

VSEBINA:

1. Fr. Hubad: Kranjski pristaši formalnih stopenj in njih kritik . . . 257
  2. Dr. Er. Ilešič: V oceno Slomškovega delovanja 269
  3. Ivan Ivanovič: Šolstvo v tujini 277
  4. Ivan Šega: Pedagoški utrinki 281
  5. Književno poročilo 283
  5. Razgled. Listek 286 — Pedagoški paberki 288
-

Last in založba

«Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev».

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: Rudolf Libensky.

Kranjski pristaši formalnih stopenj in njih kritik.

Nekaj odgovora. — Fr. Hubad.

(Dalje.)

e) **Dörpfeld**. Gosp. kritik navaja na str. 100 „Pop.“ tudi tri stopnje **Dörpfeldove** ‚Anschauen, Denken, Anwenden‘.¹

Kaj pa pravi ta pedagog?

Dörpfeld razločuje res tri glavne operacije učnega procesa (logisch-psychologische Hauptoperationen oder Hauptstadien des **Lern**processes): I. das **Anschauen** (empirisches Auffassen), II. das begriff-erzeugende **Denken** (Abstrahieren, theoretische Reflektieren), III. das **Anwenden** des gewonnenen Begriffes (praktische Reflektieren), in jih utemeljuje.

Potem pa nadaljuje (str. 77 in sled.): „Betrachtet man genauer, was bei jeder derselben **unterrichtlich**² geschehen muß, so lassen sich in der II. Operation (Denken) zwei Akte unterscheiden. Das Denken (Abstrahieren) beginnt nämlich mit einem **Vergleichen**, d. i. mit dem Aufsuchen derjenigen Merkmale, welche den betreffenden beiden Objekten gemeinsam sind. Das wäre der erste Akt. — Sodann gilt es, das gefundene Allgemeine aus den konkreten Vorstellungen, mit denen es im Geiste des Schülers verbunden ist, bestimmter auszusondern und **zusammenzufassen**. — Das wäre der zweite Akt.

Will man diese beiden Unterakte **selbständig** mitzählen, so ergeben sich anstatt der drei genannten Operationen vier: 1. anschauen, 2. vergleichen, 3. zusammenfassen, 4. anwenden. (So zählen Herbart und Ziller.)“

¹ Der didaktische Materialismus, 4. Auflage, Gütersloh 1900, C. Bertelsmann, str. 73 — 79.

² Dörpfeld loči torej: **Lern**process in **unterrichtlicher** Process.

Dalje razpravlja, da tudi prva glavna operacija ni tako enostavna, kakor se navadno misli: „die bezüglichlichen älteren Vorstellungen müssen mobil sein und bereit sein die neuen Ankömmlinge erwartend (mit Aufmerksamkeit) und teilnehmend (mit Interesse) zu begrüßen, damit dieselben in dem verhandenen vertrauten Gedankenkreise einen bereiteteten und richtigen Platz finden. Technisch drückt man das kurz so aus: die Perception (Aufnahme) muß zur Apperception (Aneignung) werden. Durch die Apperception, d. i. durch das richtige An- und Einfügen, gewinnen die neuen Vorstellungen in zweifacher Beziehung: an Interesse und Klarheit; aber auch den älteren Vorstellungen fällt von diesem doppelten Gewinne etwas zu“.

Iz tega izvaja, da treba za prvo glavno operacijo tudi priprave (Vorbesprechung) in dostavlja, da imenuje Ziller pripravo analizo, ker se izločijo v pripravi stare predstave iz dosedanje zveze (se analizirajo), operacijo, po kateri se sestavlja iz novih naziranj nova misel, pa sintezo. Dalje pravi Dörpfeld: „Rechnet man die kurze Vorbesprechung als einen selbständigen Akt, so werden aus den vorgenannten vier Durcharbeitungsaktionen deren fünf. So zählt Dr. Rein. Ziller zählt (wie Herbart) gewöhnlich vier Akte und fasst dann die beiden Teile der Anschauungsoperation (I) als Unteraktionen. Mir scheint es wissenschaftlich korrekter und für das Gemeinverständnis zweckmäßiger zu sein, zunächst die drei logisch-psychologischen Hauptoperationen zu zählen und dann die unterrichtlichen Teilakte bei I und II als Unterakte zu fassen. Natürlich wird es verständigen Leuten nicht einfallen über diese verschiedene Zähl- und Benennungsweise zu disputieren; es handelt sich nur darum, daß sie allesamt und zwar begriffmäßig ausgeführt werden. Vielleicht ist es aber dem Leser angenehm, die dreierlei Zähl- und Benennungsweisen übersichtlich neben einander zu sehen.“

I. Anschauen.

Dörpfeld	Herbart und Ziller	Dr. Rein
{ a) Einleitung	1. Klarheitsstufe	{ 1. Vorbereitung
{ b) Anschauung		

II. Denken.

Dörpfeld	Herbart und Ziller	Dr. Rein
{ a) Vergleich	{ 2. Assoziationsstufe	{ 3. Verknüpfung
{ b) Zusammenfassung		

III. Anwenden.

Dörpfeld	Herbart und Ziller	Dr. Rein
Anwenden	4. Methodenstufe	5. Anwendung.

Tako uči in piše Dörpfeld. Loči torej tri glavne operacije, pa razstavlja prvo in drugo na dve podoperaciji, šteje jih torej vsega tudi pet.

Glede rabe teh stopenj pa pravi doslovno (str. 79.) „Diese **fünf Lehraktionen** müssen vorgenommen werden in jedem Gegenstande u. zw. bei jedem Pensum, selbstverständlich soweit sich Stoff und Stück dazu eignen“.

Izvirno Dörpfeldovega mnenja gospod glavni učitelj tudi **ne** navaja. Sicer bi ga bil opozoril Sommert, čegar ‚Methodik des deutschen Sprachunterrichtes‘ citira, tudi na to, akoravno Sommert ne podaja cele Dörpfeldove razvrstitve. Podaja jo namreč v § 27. na str. 39, 4. izdaje svoje knjige tako-le:

1. Anschauen (Analyse und Synthese bei Ziller, Aneignung oder Erwerbung).

2. Denken (Assoziation und System; Verarbeitung).

3. Anwenden (Methode),

kar bi bilo že samo moralo opozoriti gospoda kritika, da se Dörpfeld ne stavi v tako nasprotje s Zillerjem, kakor meni gospod nasprotnik. Na str. 103. svoje knjige, v dodatku, v katerem razpravlja, zakaj povdarja samo tri glavne učne operacije pravi namreč doslovno: ‚So dürfte denn klar sein, daß meine Demonstrationsweise schon an und für sich gerade der bequemste und sicherste Weg ist, um **für Zillers Gliederung des Lehrverfahrens Propaganda zu machen**‘.

Vrhutega se pa imenuje Dörpfeld sam (na str. 101. citirane knjige) ‚starega Herbartovca‘.

Torej pušča tudi Dörpfeld gospoda kritika na cedilu.

f) **Kehrovo** dispozicijo za obravnavo beril navaja tudi po Sommertu.¹ Navedemo jo torej, da bodo mogli soditi častiti čitatelji, kako se kaže tudi Kehrova tročlenska razvrstitev v praksi. Evo jo!

- „1. Die Vorbesprechung;
2. das Vorerzählen oder Vorlesen;
3. das Auffassen des Inhaltes (stellenweises Lesen und erklärendes Abfragen etc.);
4. das Lesen (Einlesen) des Lesestückes;
5. die Verwertung des Gelesenen
  - a) zu Sprechübungen (zum Erzählen, Memorieren und Recitieren),
  - b) zu orthographischen, grammatischen und stilistischen Übungen“.

¹ V § 27. na str. 38. Sommertove knjige.

Ali ni tudi tu karakteristična ‚naivnost‘ gospoda nasprotnika.

Da pa pokažemo, kako razlagajo tudi drugi praktiški pedagogi Kehrovo teorijo o tročlenski razvrstitvi: Auffassung, Aneignung, Reproduktion na podlagi Kehrovih izvajanj samih, navedemo še načela za presojevanje učnih poskusov članov seminarii praeceptorum (učiteljišča) v Halle, sestavljena v Frick-Richter, Lehrproben und Lehrgänge¹ po Kehrovi knjigi Praxis des Volksschule.

Pod točko II. podaja vodila za presojevanje poskusa glede obravnave tvarine:

1. Wurde eine planmäßige und angemessene Reihenfolge der Lehrtätigkeiten befolgt? Nämlich

- a) Vorbereitung des Neuen durch Anknüpfung an das Alte und Bekannte.
- b) Darbietung oder Entwicklung des Neuen.
- c) Bearbeitung (Vertiefung, Begründung, Rückblick, Zusammenfassung).
- d) Anwendung (Einübung, Einprägung).

Tako se kažejo Kehrova načela v praksi po Sommertu na Dunaju pod očmi avstrijske učne uprave in v Halle a. d. Saale.

Da tiče v obeh dispozicijah ista načela kakor v peterih formalnih stopnjah je gotovo.

Nekaj razlike so pa kaže med Sommertovo in Frickovo razvrstitvijo Kehrovih načel. Sommertova je sestavljena za specijelno metodiko nemškega jezikovnega pouka, Frickova pa za občo metodiko.

S tem pa pridemo na novo in sicer temeljno pomoto častitega našega nasprotnika. On stoji na temelju specijelne metodike jezikovnega pouka, formalne stopnje so pa načela učnemu postopanju v najširšem obsegu. Na to temeljno razliko bi bili opomnili gospoda glavnega učitelja že napisi učnih knjig: ‚Allgemeine Unterrichtslehre‘, ‚Didattica generale‘, ‚Obecné vyučavatelství‘, ‚Zasady logiki i dydaktyki ogólnéj‘, ‚Opća nauka o obuci‘, in da je izšla n. pr. Sommertova metodika nemškega jezikovnega pouka v zbirki: ‚Handbuch der speciellen Methodik‘, Brankyjeva pa v zbirki: ‚Lehrbuch der speciellen Methodik‘.

O tej razliki govore tudi ukoslovja Lindnerjevo (str. 7. § 5.), Haßmannovo (§ 2., II. str. 3.), Mich-Meixnerjevo (§ 3. str. 4.), Dittes loči svojo ‚Methodik der Volksschule‘² tudi v dva dela in sicer Erster, allgemeiner Theil (str. 9.—122.) in Zweiter, besonderer Theil (str. 123.—228), in poudarja na str. 120. in sled. svoje knjige ‚Grundriß der Erziehungs- und Unterrichtslehre‘³ izrecno razliko med občo in specijelno metodiko.

¹ 8. zv. 1886 str. 116.

² 4., verbesserte Auflage, Leipzig und Wien 1878, Julius Klinkhardt.

³ 10., verbesserte Auflage, Leipzig und Wien 1895, Julius Klinkhardt.

Kako sodi ravno Kehr o takih stvarih, je razvidno iz predgovora njegovi knjigi: ‚Geschichte der Methodik des deutschen Volksschulunterrichtes‘,¹ ki je izšla leta 1877., torej predno se je začel boj o formalnih stopnjah, kjer pravi da bi imeli ‚bei genauerer Kenntnis der Geschichte des Unterrichtes zum Heile unseres Schulwesens weniger Methoden und mehr Methode. In jedem Falle würde die schöne Tugend der Bescheidenheit bedeutend an Umfang und Tiefe gewinnen, wenn man durch das Studium der Geschichte der Methodik erkennen lernte, daß — um mit Goethe zu reden — alles Gute schon einmal gedacht worden ist, und daß wir nichts weiten zu tun haben, als ihm noch einmal nachzudenken. So mancher, der heute als Methodenjäger in die Lärmtrompete bläst und „seine Methode“ als etwas Nagelneues anpreist, würde gar bald finden, daß Ben-Akiba mit seinem „Alles schon dagewesen“ ein gar weiser Mann gewesen ist, und daß es heutzutage viel wertvoller wäre, das vorhandene Alte und Gute zu benützen und auszubauen, als nach neuen Entdeckungen, die sich oft nicht einmal als solche erweisen, auszuschaun‘.

Ali ne velja to popolnoma tudi o našem nasprotniku?

Poročevalec o metodi geometrije,² Schurig G., pravi sicer, da ne navaja knjig, ki se drže konsekvntno Herbarta, pa pristavlja: ‚Es ist dies nicht darum geschehen, weil Referent die Bedeutung der Herbart'schen Schule unterschätzte; im Gegenteil erwarteter, daß die Ideen derselben mehr und mehr ein heilsames Ferment für die pädagogischen Bestrebungen der Zukunft bilden werden

Potem navaja vendar-le nekatere knjige in dostavlja na isti strani knjige: ‚Es steht zu hoffen, daß interessante und beherzigenswerte Gesichtspunkte aus diesen Schriften von künftigen Verfassern von Lehrbüchern der Raumlehre für die Volksschule Berücksichtigung finden; ohne daß dadurch das auf Harnisch und Diesterweg fußende, praktisch bewährte Verfahren gänzlich aufgegeben würde‘.

Torej pušča tudi Kehr v praksi častitega gospoda nasprotnika na cedilu, in sicer v praksi tistih pedagogov, na katere se sklicuje gospod kritik kot stebre svojega mnenja.

Dörpfeld in Kehr učita isto kakor Rein in Lindner, samo da je zadnjih dveh in naša razvrstitev bolj enostavna, za gojence in za učitelje lažje umljiva.

¹ Unter Mitwirkung einer Anzahl Schulmänner herausgegeben von C. Kehr, I. Band. Gotha 1877, Thienemann, str. VI.

² ‚Geschichte der Methode in der Raumlehre im deutschen Volksschulunterrichte, Kehr, Geschichte der Methodik des deutschen Volksschulunterrichtes, zv. I., str. 509., citirane izdaje.

g) **Matzat.** Na str. 100 „Pop.“ citira cenjeni gospod glavni učitelj tudi dvostopno Matzatovo dispozicijo.

Matzatove knjige nimam pri roki. Saj jo citira gospod kritik po Sommertu (str. 39.), samo da ne navaja cele. Evo jo!

1. Erwerbung.

- a) Gewinnung.
  - α) Analyse,
  - β) Synthese.
- b) Verarbeitung.
  - α) Assoziation,
  - β) System.

2. Anwendung.

K. Richter¹ podaja zglede učnih slik po formalnih stopnjah, med temi tudi eno po Matzatu² iz domovinoslovja i. s. o zavedanju po straneh neba („Norden, Süden, Osten, Westen“) razvrščeno strogo po peterih formalnih stopnjah: Ziel, Analyse, Synthese, Assoziation, System, Anwendung.

Komentara ni treba.

h) **Dietlein - Gosche - Polack**-ovo dispozicijo za obravnavanje beril omenja gospod nasprotnik tudi po Sommertu. Evo jo po originalu.³

Avtorji naštevajo štiri stopnje za umetniški užitek:

I. Die Stufe der Vorbereitung,

II. die Stufe der unmittelbaren Darbietung,

III. die Stufe der Vertiefung (Verknüpfung und Zusammenfassung),

IV. die Stufe der Verwertung (Anwendung und Übung).

Na str. 11. 1. zvezka pravijo sami, da se strinja ta razdelitev s Herbartovimi formalnimi stopnjami, da pa ni treba razpeti vsake pesmi v ta okvir.

Njihova dispozicija se strinja tudi z našo razvrstitvijo, samo da sta združeni na III. stopnji naša združitev in shvatanje pod skupnim imenom uglabljanja (Vertiefung).

Ker se zadira gospod glavni učitelj tudi v „Učne slike“ Slovenske Šolske Matice, ki jih je sam sourejeval, navedimo tudi, kaj pravijo ti avtorji o takih knjigah. Pravijo namreč, naj bo knjiga „ein Wegweiser aber

¹ Die Herbart-Zillerschen formalen Stufen des Unterrichtes, 2. durchgesehene und vermehrte Auflage, Leipzig 1898, Max Hesse.

² Methodik des geographischen Unterrichtes, Berlin 1885. (Knjigo citiram po Richterju).

³ Aus deutschen Lesebüchern. Dichtungen in Poesie und Prosa, erläutert für Schule und Haus. Herausgegeben von Rudolf Dietlein, Waldemar Dietlein, Dr. Richard Gosche und Friedrich Polack. Gera und Leipzig, Theodor Hofmann. 5 ozir. 8 zvezkov. I. zv., izdaja l. 1897., str. 6.

keine Schlümmerrolle für die Trägheit. Fleiß, Geschick und volle Hingabe des Lehrers, diese lebendige Leitung von Seele zu Seele, kann kein Hilfsbuch ersetzen'.

i) **Willmann**, meni gospod kritik, profesor na praškem vseučilišču in pa sam Herbartovec, bo pa vendar 'imponoval' 'zadovoljnim Kranjcem', 'šušmarjem' in 'zaspancem'.

Res profesorji po vseučiliščih nam imponujejo, a le toliko, kolikor so strokovnjaki. Sicer pa velja tudi za nje znani izrek: Le čevlje sodi naj kopitar!

A Willmanna priznavamo za sodnika, ker se je bavil res temeljito s pedagogiko in z ukoslovjem; vendar pa tudi v njegove besede ne prisegamo slepo. Zato pogledjmo, kaj pravi ta glavni steber gospoda našega nasprotnika.

Na strani 4. in 135. „Pop.“ se sklicuje naš kritik na to, da našteva Willmann v svoji Didaktiki¹ celo vrsto starih in novih psihologov in pedagogov od Aristotela pa do Dörpfelda, Kehra in Fricka, ki vsi manj ali bolj izrazito razločujejo za prisvajanje učne stvarine tri momente: zaznavanje, razumevanje in uporabljanje (vajo) ali takozvane didaktiške stopnje.

O Fricku, Dörpfeldu in Kehru smo že govorili in našli, da puščajo gospoda nasprotnika v boju zoper formalne stopnje popolnoma na cedilu, ker veljajo te tri stopnje, kakor jih navaja Willmann v § 70. na str. 234. in 244., kjer loči empirijski, racionalni² in tehniški moment samo za prisvajanje.

V tem § 70. govori Willmann le o **prisvajanju** in sicer o psiholoških momentih prisvajanja. Ker se pa pri pouku, kakor pravijo enoglasno vsi pedagogi, ne gre le za psihologijo, t. j. za učenca, ampak tudi za logiko, t. j. za učno stvarino, je jasno, da z momenti prisvajanja, ki se nanaša seveda v prvi vrsti na učenca, navodilo, kako naj postopa učitelj pri pouku učencev, še ni dognano.

Zato govori Willmann v § 70. (str. 231.—245.) o psiholoških, v § 71. (stran 245.—253.) o logičkih momentih **prisvajanja**, v § 78. (str. 325.—335.) o psiholoških, v § 79. (str. 335.—342.) o logičkih momentih **učnega postopanja** (Lehrverfahren) in pride šele v § 80. (str. 342.—357.) do **artikulacije učnih vsebin** (Artikulation der Lehrinhalte) t. j. do dispozicije ali razvrstitve učne stvarine z ozirom na psihološke in logičke momente, ali kakor pravi jasno v § 70. na str. 232. tik pred odstavkom, katerega citira cenjeni naš

¹ II. zv., 2. izd. str. 232. sled.

² V 1. izdaji svoje knjige ga imenuje 'logički'.

kritik na str. 135. in sled. „Pop.“ v opombi, na subjektivni moment, na logiški moment in na kombinacijo subjektivnega in logiškega momenta.

To artikulacijo učnih vsebin pa imenujemo mi po Zillerju, Reinu, Tupetzu i. dr. formalne stopnje.

A vse to je prezrl cenjeni gospod naš kritik v svoji ‚naivnosti‘. Ali se mu je zgodilo to, ker je gledal ‚predrobno‘ ali ‚predebelo‘, ali pa zato, ker je ‚prisegal‘ na besede kakega drugega avtorja, ne bomo razmotrivali; saj je dosti, če konstatiramo to dejstvo, ki je tem huje, ker opozoruje njegov neposredni vir¹ na dotične paragrafe Willmannove Didaktike.

Na strani 237. in 238. II. zv. 2. izdaje svoje knjige pravi Willmann, da Herbartova asocijacija ne sodi v vrsto poučnih stopenj kot poseben član, ampak le kot poseben moment uporabe, da so člani Herbartovih stopenj neenaki, ker so trije logiška določila, asocijacija pa psihološko.

Na podlagi teh Willmannovih besed triumfuje učeni gospod v opombi na str. 141. ozir. 142. „Pop.“: ‚Ali hočete obsodbo formalnih stopenj še pred kakim kompetentnejšim forum nego je Willmann, profesor pedagogike na praškem vseučilišču in pa sam Herbartovec?‘

Finemu logiku se je primerila ista temeljna pomota, kakor v ‚Ad interim‘ III. na str. 167. „Pop.“; prezrl je, da ‚logiška razdelitev‘ in ‚dispozicija‘ ni in ne more biti isto, kar smo že pribili na str. 198. in 199. „Pop.“, povdarjaje, da formalne stopnje niso logiška razdelitev ampak dispozicija.

Gospod se je zagledal ravno v § 70. Willmannove Didaktike, v kateri spadata strani 237. in 238., pri tem je pa prezrl tudi v tem slučaju, da se gre v tem paragrafu samo za psihološke momente pri-svajanja.

Zapeljal ga je Willmann, ali nehote, ker meni naravno vsak pisatelj, da ne bo sodil nikdo o njegovih nazorih, dokler ni preštudiral cele njegove knjige.

Na strani 325. II. zv. govoreč o psiholoških momentih učnega postopanja pride Willmann z ozirom na subjekt (pouka) do vrste psihiških funkcij: pazljivost, apercpepcija, spomin, spretnost (Aufmerksamkeit, Apperzeption, Gedächtnis, Fertigkeit) v katerih tiče gotovo isti temeljni pojmi kakor v Herbartovih formalnih stopnjah.

Na isti strani pravi tudi izrecno, da bo razpravljal o vodilih za razvrstitev učne vsebine z ozirom na poučni objekt v § 80. V tem para-

¹ A. Štrifof. O metodiškem pouku nemščine v I. in II. razredu slovensko-utrakvistiških gimnazij. Jahresbericht des k. k. Staats-Untergymnasiums in Laihach, 1892, stran 18.

grafu, naslovljenem ‚Die Artikulation der Lehrinhalte‘, na str. 344. pride do zaključka, da se gre z ozirom na pojmovanje učenčeve **in** na delovanje učiteljevo (für die Auffassung und die ihr auf Seiten des Lehrers entsprechende Darstellung) za štiri reči: Deutlichkeit, systematische Übersichtlichkeit, Association und Kombinierbarkeit ter pravi doslovno: ‚Diese Momente kommen der von Herbart aufgestellten Reihe: Klarheit, Association, System, Methode nahe (§ 70. Seite 237), auf welche Ziller die sogenannten formalen Stufen begründet hat.

Willmann pride torej sam tukaj do štiričlenske artikulacije učnih vsebin.

Na isti strani povdarja, da je razlika med njegovimi štirimi kategorijami, ki se bližajo Herbart-Zillerjevimi formalnim stopnjam, le v izvajanju teh vrst in v določitvi in mestu pojma asocijacije: ‚Aber abweichend ist einerseits unsere Ableitung und andererseits im einzelnen die Fassung und Stellung des Begriffes Association, unter dem Herbart die mannigfaltige Verknüpfung der Elemente versteht, die wir der Kombination und dem Üben zuweisen, während wir die das Merken erleichternden festen Verknüpfungen im Auge haben, auf die Herbart bei Aufstellung seiner Reihe nicht Rücksicht nimmt‘.

Kako malo važnosti pa prisoja Willmann tej dozdevni hibi Herbartovih izvajanj, kaže § 70., str. 238., katero citira gospod nasprotnik sam, le da ne navaja ravno teh karkterističnih besed. Willmann pravi namreč, da so posvetili Herbartovi učenci izvajanju formalnih stopenj posebno pozornost: ‚Die Anwendung derselben auf verschiedene Lehrstoffe konnte, da dieselben auf der Voraussetzung eines zusammenhanglosen Stoffes beruhen, nicht durchgänglich gelingen, allein die Versuche der Praktiker haben das Gute gehabt, daß sie zum Teil die ursprüngliche Aufstellung berichtigten‘.

V zadnjih besedah tiči gotovo priznanje praktikom, torej posebno Rein-Pickel-Schellerju in njihovim peterim formalnim stopnjam.

Sicer se je pa urezal v tem oziru tudi Willmann; saj ‚zadremlje včasih še celo Homer‘, kakor pravi Horacij, zakaj bi se to ne pripetilo semtertja tudi vseučiliškemu profesorju, čeravno je dvorni svetnik.

Herbart določa jasno, da je njegova ‚asocijacija‘ druženje elementov ne pa moment vaje. Pisatelju pa ne smemo kratiti pravice, naj imenuje svoje pojme, kakor se mu ljubi, samo da so jasni; da bi se pa Herbart v svojem sestavu ne opiral na ‚die das Merken erleichternden festen Verknüpfungen‘, kakor pravi Willmann, kaže že ime njegove tretje stopnje ‚System‘, ali ‚Anordnung‘.

Saj pravi Herbart¹ o artikulaciji pouka: ‚Die größeren Glieder setzen sich aus kleineren zusammen, wie die kleineren aus den kleinsten. In jedem kleinsten Gliede sind vier Stufen des Unterrichtes zu unterscheiden, denn er hat für Klarheit, Association, Anordnung und Durchlaufen dieser Ordnung zu sorgen. Was nun hier schnell nach einander geschieht, das folgt einander langsamer, da wo aus den kleinsten Gliedern sich die nächst größeren zusammensetzen, itd. V svoji psihologiji² in v svojem Umriss paedagogischer Verlesungen pa izrecno poudarja, da povspešuje pametovanje (das Merken) ‚der Grad des Gegensatzes gegen schon im Bewusstsein vorhandene Vorstellungen‘, in ‚wenn durch das Neue eine Entwicklung älterer Vorstellungen befördert wird, wornach dieselben ohnehin schon streben‘ itd.

Na str. 356. II. zv. 2. izdaje pride Willmann do sklepa svojih izvajanj ter pravi doslovno: ‚Die Stufen der Aneignung, nach welcher wir die Artikulation der Lehrinhalte durchführten, sind so allgemeiner Natur, daß sie auf Stoffe verschiedener Art Anwendung finden, daß sich also ein **Kanon feststellen lassen muß, der alle einschlägigen Momente vereinigt und dem Lehrer gegenwärtig erhält**. Bei jedem Lesestücke können die Fragen gestellt werden: 1. Was kann für die Auffassung des Gegenstandes geschehen, insbesondere für deren Förderung durch die Deutlichkeit der Darstellung? 2. Was ist für dessen Verständnis zu tun und inwieweit ist es insbesondere durch Übersichtlichkeit der Anordnung zu fördern? 3. Welche Mittel der Einprägung, bestehend in Associationen, Merksprüchen, Formen, bieten sich dar? 4. Wie läßt sich die Einübung vornehmen und welche Kombinationen des Stoffes können zu ihrem Zwecke hergestellt werden? Zu 3. u. 4. Welche Anwendung des Gegenstandes ist möglich und vermag für die Befestigung den Beziehungspunkt abzugeben? Durch den Umstand, daß kein Lehrstück isoliert auftritt, vielmehr einerseits an ein vorangegangenes anzuschließen und andererseits mit dem Gedankenkreise zu verknüpfen ist, ergibt sich, daß jener Reihe 1. noch ein Glied vorzusetzen ist, eine Vorbereitung, Einführung, Anknüpfung, Überleitung, in welcher das Neue an das Bekannte angeschlossen wird, welches letztere teils die Repetition aufzufrischen, teils die heuristische Besprechung wachzurufen hat, die Reihe muß aber 2. noch ein Glied zugesetzt bekommen, da das Gelernte zugleich in das früher Angeeignete einzureihen, damit zusammenzufassen und wenn möglich auch in den Interessenkreis überzuleiten ist.

¹ Johann Fridr. Herbarts Paedagogische Schriften, herausgegeben von Dr. Otto Willmann, Leipzig 1873, I. Band, str. 406.

² Gl. opombo k citiranemu stavku.

Potem kaže, kako se modificirajo te vrste po učni obliki, da vseh stopenj ni povsod treba itd., kar smo tudi mi že povdarjali.

Tu je povedano mnenje Willmannovo.

Koliko stopenj zagovarja on, ali je res zoper Herbartove ali Zillerjeve, Rein-Lindnerjeve formalne stopnje, naj razsodi vsak čitatelj sam. Gotovo je pa tukaj storil Willmann premalo, ker svojega kanona ni formuliral še bolj natanko.

j) **Karl Volkmar Stoy.** Na str. 40. „Pop.“ citira učeni gospod kritik sodbo Stoyevo o Zillerju: Jaz pri Zillerjevih novotarijah nisem nič, prav nič sodeloval. Jaz ih smatram za pogubne, nekatere zato, ker so pretirane, druge pa zato, ker uničujejo krasne nasade Herbartove. Meni je vsa stvar docela nesimpatiška. Moja celokupna sodba je: „Kar je novega v tem zillerstvu, ni vse dobro, a vse, kar je v njem dobrega, ni novo“.

A te besede Stoyeve kažejo, da ne obsoja vseh novotarij, in da je Ziller učil marsikaj dobrega, če to tudi ni novo in da obsoja Zillerja, kolikor ga obsoja, le, ker se boji za krasne nasade Herbartove. S tem pa govori odločno za Herbarta in za njegove učne stopnje, saj pravi tudi:¹ In der gesammten paedagogischen Literatur entspricht den strengen Anforderungen der Wissenschaft keine andere Darstellung der philosophischen Paedagogik als die Allgemeine Paedagogik von Herbart, welchem damit das Verdienst zukommt, eine philosophische Paedagogik geschaffen zu haben. Na str. 369. zahteva tudi za verouk štiri stopnje, ‚welche durch die didaktischen Begriffe der elementaren Klarheit, der Association, des Systems, der methodischen Verarbeitung charakterisiert sind‘, stoji torej na Herbartovem stališču.

Res je bil nekaj časa tudi nasprotnik Zillerjevih formalnih stopenj, končno se je pa uveril, da so prave.²

Torej tudi Stoyeva sodba o formalnih stopnjah in o Herbartu se glasi popolnoma drugače, nego bi kdo menil po citatu gospoda nasprotnika.

Da je obsojal novotarije Zillerjeve, a ne vseh, je že jasno, kako je pa sodil o Zillerju kaže njegova ‚Encyklopaedie‘, kjer pravi, da so tega učenjaka predavanja v obči pedagogiki ‚Der Beachtung in hohem Grade wert‘.

Kolikor se je izrazil zoper Zillerja, se je zgodilo le, da bi ohranil čist nauk Herbartov.

¹ K. V. Stoy, Encyklopaedie, Methodologie und Literatur der Paedagogik. 2. umgearb. und verm. Auflage. Leipzig 1878, Wilhelm Engelmann, str. 348.

² Glej ‚Stoys letzte Äußerung über die sogenannten Formalstufen‘, Frick-Meier, Lehrproben und Lehrgänge, 7. zv., april 1886, str. 116.

k) **O. Foltzeve** avtoritete gospod nasprotnik ne more zanikavati, saj priporoča ravno tega pedagoga učno postopanje in je sprejel iz njegove knjige¹ zgled za nje (gl. „Pop.“ str. 42., 65.—73.). Na Foltzevi učni sliki ‚Die Tabakspfeife‘ nam kaže uzor razvijajoče-upodabljaljočega pouka, o katerem trdi, na str. 2. „Pop.“, ‚da strogemu izvajanju formalnih stopenj naravnost nasprotuje‘. A tudi v tem slučaju mu sreča ni bila mila, kajti Foltz razvršča svoje učne slike strogo po peterih formalnih stopnjah. V predgovoru I. dela svoje knjige, str. III., pravi doslovno: ‚In der Theorie des Lehrverfahrens schließe ich mich den Ausführungen Zillers und Dörpfelds an. Man mag über die Herbartische Metaphysik und Psychologie denken, wie man will; auch ein Anhänger Lotzes, Wundts u. a. wird vom psychologischen Standpunkte aus die Theorie der sogenannten formalen Stufen als woberechtigt anerkennen müssen. Diese Anerkennung verträgt sich aufs beste mit der Achtung, die man der Eigenart der zu behandelnden Gedichte schuldig ist. Die formalen Stufen sind, richtig verstanden und ohne Pedanterie angewendet, ein Gewand, das sich jedem einzelnen Gedichte zwanglos anschmiegt.

Na str. 28. I. dela pa povdarja zopet, da se drži v metodiški obravnavi pesmi v obče teorije o formalnih stopnjah, kakor jo je razvil Ziller: ‚Sie entspricht den psychologischen Gesetzen der Apperzeption und Abstraktion, und ihre innere Berechtigung wird nicht dadurch aufgehoben, daß man sie vielfach mißverstanden, falsch oder pedantisch angewandt hat‘.

Čujte! gospod nasprotnik, tako govori mož, ki ni Kranjec, ni šušmar, se ne prepira z zdravo pametjo, ne uganja humbuga, ampak mož, kate-rega ste vrednega šteli, da si izposodite od njega zgled za svoj novi učni način.

In ta mož pravi dalje: ‚demnach müssen wir ins Auge fassen:

I. Zielangabe und Vorbereitung (Analyse).

II. Darbietung des Gedichtes (Synthese) und zwar:

a) Darbietung des Inhaltes,

b) Aesthetische Beurteilung des Inhaltes,

c) Aesthetische Beurteilung der Komposition und der Sprache.

III. Vergleichung mehrerer konkreter Erscheinungen behufs Ableitung des Begrifflichen (Association).

IV. Zusammenfassung der allgemeinen Merkmale (System).

V. Anwendung des Begrifflichen auf andere konkrete Erscheinungen (Methode)‘.

¹ Anleitung zur Behandlung deutscher Gedichte, Dresden 1898, Bleyl und Kämmerer.

To utemeljuje obširno na str. 28.—53. I. dela svoje knjige.

Teh načel se drži tudi v drugem delu, kjer podaja preparacije za 25 pesmi, razvrščene strogo po formalnih stopnjah. Nasprotuje torej ne le z besedo ampak tudi z dejanjem zgoraj omenjeni trditvi cenjenega našega kritika, da upodabljaajoče-razvijajoči učni način nasprotuje strogemu izvajanju formalnih stopenj.

1) **Dистерwega** citira cenjeni in učeni gospod kritik posebno obširno. O tem bomo govorili v nadaljevanju te razprave. O formalnih stopnjah Diesterweg ne govori, ker je spisal 1. izdajo svojega kažipota ‚Wegweiser zur Bildung für deutsche Lehrer‘ že l. 1832.—1834. in je umrl leta 1866; prve izdaje Zillerjevih knjig, v katerih je spopolnil ta Herbartov uk o učnih stopnjah in jim dal ime formalnih stopenj, so pa izšle l. 1864 in 1876.

Kako je sodil o Herbartu, pa priča najbolje to, da se strinja izrecno s še dandanes popolnoma resničnim izrekom Herbartovim: ‚Falsche Freiheitslehre und falsche Psychologie sind eigentlich schuld daran, daß anstatt wahrer Paedagogik eine Flut von paedagogischen Meinungen im Umlauf ist. Diejenigen, welche keine richtigen psychologischen Einsichten haben, begreifen selten etwas von paedagogischen Regeln.‘¹

¹ Diesterweg's Wegweiser zur Bildung für deutsche Lehrer. 5. Aufl. von Ludwig Rudolph, Essen 1873, Bädeker, I. zv., str. 77.

(Dalje prihodnjič.)

V oceno Slomškovega delovanja.¹

Od dr. Frana Ilešiča.

I.

Slomšek in ligurijanci (redemptoristi).

Ligurijanci ali redemptoristi so kongregacija, ki jo je l. 1732. ustanovil sv. Alfonz Liguori. Smoter ji je pred vsem misijonstvo med preprostim ljudstvom. Protivniki so ligurijance smatrali za „mlade jezuite“, za „male kramarje velike tvrdke: jezuitizma“, ter jih imenovali „verkappte Jesuiten, vermummte Patres des hl. Luyola“ (Nordmann, Liguorianer! str. 9., 468.) itd.

¹ Prim. „Popotnika“ 1903, št. 3, str. 88.

Njih misijoni se vrše po ustanovljenem redu: propovedi in izpovedi so ločene po stanovih, posebej so za dekleta, posebej za žene, posebej za mladeniče in posebej tudi za može. Misijonov uspeh in konec so često pobožna društva, zveze čednosti.

Na Poljskem (v Varšavi) in v Avstriji je kongregacijo uvedel Ivan Klement Marija Hofbauer. Cesar Franc I. jo je za svoje dedne dežele potrdil l. 1820. in ji izročil cerkev Marija Stiegen (Maria am Gestade) na Dunaju. Osobito sklon je bil kongregaciji graški škof Roman Zängerle (1824.—1848.); umevno je tedaj, da je že rano imela svoje ustave baš v njegovi vladikovini. L. 1826. so se redemptoristi naselili v Frohnleitenu, l. 1827. v Mauternu, l. 1833. pri slovenski cerkvi Device Marije v Mariboru, l. 1834. v Ljubnu na Gornjem Štajerskem. Leta 1827. so prišli v Innsbruck, leta 1833. v Eggenburg, leta 1841. v Kirchberg am Walde na Nižjem Avstrijskem, drugod pa v Avstriji do leta 1848. ni bilo redemptoristov.

* * *

Prišlo je leto 1848. V posebni peticiji do cesarja z dne 15. marca (dr. Emperger in Tit Marek sta jo prejšnjega večera na javnem shodu bila predložila na posvet) je graško meščanstvo po dunajskem vzorcu prosilo „progon jezuitov in njim afilijiranih družeb iz celega avstrijskega cesarstva“. Še istega dne je množica napadla jezuitski samostan in 28. marca so jezuiti Gradec morali ostaviti. Slična usoda je čakala ligurijance. V peticiji do deželnega predsedništva z dne 29. aprila je graško meščanstvo zahtevalo ukinitve „ligurijancev v Mauternu, Frohnleitenu, Ljubnu in Mariboru, ker poneumljajo ljudstvo in v smislu jezuitov seljaka ščuvajo zoper meščana in oblastva“. Peticija sestavljena „v probitek cele dežele“, je imela 500 podpisov.

Dne 7. maja je cesar potrdil v ministrstvu sklenjeno ukinitve redemptoristov in jezuitov; prve dni junija je bila ukinitve samostana uradno objavljena.

Vendar so mariborski ligurijanci tudi še, ko jim je konzistorij dne 3. junija intimiral dekret ukinitve, z dovoljenjem istega konzistorija ostali v svojem ustavu do jeseni; šele sredi oktobra so ga zapustili, ko jim je dne 11. oktobra konzistorij prijavil poziv vlade, naj ga nemudoma ostavijo.

Mnogi redemptoristi so po ukinitvi kongregacije ostali na svojih mestih kot svetni svečeniki, tako v Frohnleitenu, Mauternu, Innsbrucku in Eggenburgu, drugi so bili sprejeti v izvenavstrijske kolegije, drugi so se razpršili po raznih vladikovinah.

Izmed mariborskih patrov je Ojevic postal dekanom v Marenbergu, Rašel kaplanom pri Sv. Petru pod Mariborom, Dornik istotam defici-

jentom, Hausmann se je vrnil v svojo rojstno vladikovino brnsko, Ambrožič je ostal kot deficitent pri predmestni slovenski cerkvi v Mariboru, Willima pa nahajam l. 1853. kot provizornega izpovednika v ustavu usmiljenih sester sv. Vincencija de Paul v Gradcu. Več patrov l. 1848. v Mariboru ni bilo.

* * *

Radikalno-vsenemška, demokratska graška „Volkszeitung für demokratische Interessen“ je dne 10. marca 1849. prinesla sledeče pismo, ki ga je baje stanovskemu tovarišu pisal ligurijanec Hartnid Moloch: „Lieber Bruder in Christo! — Aus Wien, Graz und andern Orten vertrieben, irrten wir Ligurianer lange Zeit herum, ohne zu wissen, wo hinaus. Endlich erblickten wir „Land“! Land und Aufnahme beim Ligurianer Bischof Slomschek in St. Andrä. Dieser nahm unser sechs zu sich, mit dem Versprechen, uns in seiner Diöcese unterzubringen. Dahin wirkt er denn auch. Ich komme als Kaplan auf die Pfarre Süssenberg im Cillier Kreise. Das geht so zu:

Die vakante Pfarre verleiht der Bischof Slomschek einem jungen Pfarrer unter der Bedingung mich als Kaplan zu sich zu nehmen. Der Dechant in St. Marein erhält zugleich den Auftrag vom Oberhirten, bei der Installation des Pfarrers das Landvolk durch eine salbungsvolle Predigt zu bearbeiten und dahin zu stimmen, daß dasselbe mit hinlänglicher Leibespflge mich aushalte und versorge. Du siehst, Bruder in Christo, „noch ist Polen nicht verloren“, d. h. noch sind wir Ligurianer nicht verloren; einmal wo seßhaft, soll man uns nicht wieder so leicht wegbringen.

Einige von uns werden in Cilli untergebracht werden. Dort erhebt sich auf sanfter Anhöhe ein hübsches Kloster, wo bis jetzt nur ein paar faule Kapuziner vegetieren. Infolge Auftrages vom Bischof Slomschek wird sein geistlicher Milchbruder, der Abt und Stadtpfarrer in Cilli, uns dort ein gemächliches Asyl bereiten. Wir erwarten, daß man uns gern aufnehmen wird: den guten Schafen dortselbst fehlen jetzt ein Turm, eine Glocke und Ligurianer; für alle drei sorgt Slomschek und sein Speci, Abbas Mirza in Cilli.

Lebe wohl, Bruder in Christo und denke an „Polen nicht verloren!“

Hartnid Moloch.

Pismo ne kaže osobitega spoštovanja ne do ligurijanske kongregacije, ne do Slomška, ne do duhovniškega zvanja vobče; primerjajmo le izraz „Ligurianerbischof“, ki bi pristojal nasprotniku ligurijancev, a ne ligurijancu; nadalje „salbungsvolle Predigt“ za „hinlängliche Leibespflge“,

ki naj bi se oskrbela — Molochu! tudi bi pričakovali, da je kak antiliguorijanec napisal besede: „einmal wo seßhaft, soll man uns nicht wieder so leicht wegbringen“¹ in sedaj še „ein paar faule Kapuciner“, ki baje vegetirajo v Celju, „gemächliches Asyl“ prav tam, in celo Slomškov „geistlicher Milchbruder“, njegov „Speci, Abbas Mirza“, t. j. opat celjski Vodušek! Ne, to pismo je zasmehovanje Slomška in liguorijancev in nam kaže to-le kongregacijo kakor v svojem jedru gnilo Poljsko, ki jo zaman rešujejo v bistvu gnili ljudje — à la Moloch.

A priori se zato zdi neverjetno, da bi bil to pismo pisal liguorijanec, zdi se marveč, kakor da je poteklo iz peresa anticerkvenega in je podvrženo zastopniku kongregacije same, češ, iz tega pisma naj se razvidi ves nihilizem teh misijonarjev, ki ne verujejo niti sami v vrednost svojega stanu in streme le po materijelnem užitku...

V svoji knjigi „Die Liguorianer! Ihre Constitution und Correspondenz“, ki je izšla na Dunaju l. 1849., je Johannes Nordmann (recte Rumpelmayer) prijavil več pisem liguorijancev med seboj, o kojih pristnosti se je že takrat sumilo. V nekaterih teh pisem se razkrivajo nedostatki liguorijanskega življenja, a v resni obliki in z dosetkami zoper posamezne redovnike. Nobeno teh pisem pa se po porogljivosti in nihilizmu ne more meriti z našim.

Pismo trpi za notranjimi oprekami. Nastava župnika da bodi odvisna od kaplana, ki naj bi prišel tja! In temu kaplanu naj bi se pripravljal pot že ob inštalaciji župnika!

Očividno porogljiva, a malo umljiva je opomba: „Den guten Schafen (in Cilli) fehlen jetzt ein Turm, eine Glocke und Ligurianer; für alle drei sorgt Slomšek etc.“. Istina je, da se je Slomšek brigal za zidanje lepih cerkva, osobito pa za lepo zvonjenje; a kje je takrat v Celju manjkalo stolpa in zvona? Kapucinski cerkvi ne; pač pa je dne 17. junija 1849. opat Vodušek za cerkev sv. Miklavža blagoslovil 1680 funtov težak zvon, dne 16. avgusta pa 3119 funtov težak zvon za mestno farno cerkev; tega zadnjega, ki je stal 600 gld., so deloma plačali z denarji, „katere so bili celjski opat 1849 po mestu ino od kmetov nabrali“ (Orožen, Celjska kronika 212—213). Možno, da je v tem iskati temelja oni primetbi; a kaj pa stolp? ali je misliti na cerkvico Sv. Nikolaja, koje zvonik je cerkvi „vorgelegt“?

¹ Vobče članom ukinjene kongregacije ni bilo zabranjeno, dalje delovati v svečeniškem poklicu; tako je vlada naznanila sekovskemu konzistoriju, da redemptoriste lahko rabi posamez v dušobrižništvu ali jih odkaže njih rojstnim vladikovinom; dotdaj redemptoristovska župnija Frohnleiten naj se razpiše, a kompetujejo lahko tudi prejšnji liguorijanci.

Zato je Molochovo primetbo tako umeti, da se mislijo liguorijanci polagano v Celju ugnездiti, dokler o priliki ne bi dobili potrditve kot kolegij.

Slomšku se je očitalo, da je v Št. Andreju sprejel pregnane jezuite; Slomšek je to v „Klagenfurter Zeitung“ naravnost tajil zato a priori ni verjetno, da bi gostil redemptoriste. Vendar pa je od verodostojne strani izveščena, brezdvomna činjenica, da je hotel Slomšek po ukinitvi kongregacije l. 1848. na vsak način fratra mariborskega konventa, Ivana von Kreuz Völlnbauma imeti za svojega strežnika, toda Völlnbaum — s samostanskim imenom frater Gerard — ni sprejel ponudbe, boječ se, da bi na takem za brata-lajika vabljivem mestu ne izgubil zvanja.¹ Slomšek je moral imeti dobre zveze z mariborskim liguorijanskim konventom, da je poznal celo lajike.

Izmed patrov je bil Slomškov ljubljenelec o. Ivan Bapt. Ojevitz, ki je deloval v mariborskem kolegiju od l. 1833. do l. 1848., v letih 1842—1845 in 1847—1848 kot rektor. Ob ukinitvi kongregacije je prejel od oblastev sijajno pohvalo in se je vsled tega lahko potegoval za dekanijo Marenberg; Slomšek sam ga je izpodbudil k temu. Pet let je bil dekan ter imel, pozvan od škofa, eksercicije in misijone; „s teškim srcem“ ga je odpustil Slomšek, ko je l. 1853. kongregacija bila uzpostavljena in se je on želel vrniti v njo. (Mader, 503—504).

Kljub temu so posebni podatki „Molochovega“ pisma o Slomškovi skrbi za liguorijance nedokazljivi.

Da bi bil Slomšek kaj redemptoristov spravil v Celje, o tem se v celjskem kapucinskem samostanu nič ne ve.

Res pa je bila na Sladki gori poleg Šmarja od 24. aprila 1848. do 15. februarja 1849. vakatura; tedaj je postal župnik Matevž Lah, ker od koleg. kapiteljna v Novem mestu prezentovani Matija Paprej radi nekaterih oprek ni sprejel župnije. A kaplana Hartnida Molocha tam ni bilo. Vobče ga zaman iščemo v shematizmih lavantinske škofije.

Kdo naj bi bil Hartnid Moloch? Ker je ta tobožnji liguorijanec upal priti za kaplana na Sladko goro, bi bil moral biti Slovenec po rodu. Slovenskih liguorijancev je bilo malo; niti za mariborski zavod jih ni bilo dovolj; slovenski liguorijanci so bili oo. Ojevic, Dornik, Rašel in Ambrožič, ki so vsi delovali v Mariboru; v Mariboru bi pričakovali pač tudi Molocha.

„Molocha“ pa vobče v letih 1847—1849 ni najti med liguorijanci dunajske, sekovsko-ljubenske, briksenske vladikovine; drugod pa jih v Avstriji pred l. 1848. sploh ni bilo.

Moloch je izmišljen liguorijanec. Kdor je izmislil tega liguorijanca, ni vedel, da pač še nobenemu Slovencu nikoli ni bilo ime

¹ Ta Völlnbaum je bil rojen l. 1810. v Rottenmannu na Gornjem Štajerskem; bil je brat-lajik v mariborskem konventu od njega ustanovitve, od leta 1833. do leta 1848. (P. Carl Mader C. SS. R., Die Congregation des Allerheiligsten Erlösers in Österreich, Wien 1887, str. 539.)

Hartnid. Ni pa brez namena ta „liguorijanec“ dobil imena *M o l o c h*; naj bi že ime pričalo njegovega duha, spominjaje one pošasti, ki je v starem bajeslovju žrla — žrtve.

* * *

Pismo je apokrifno, vendar pa razsvetljuje mišljenje izvestnih krogov o Slomšku. Slomšek je bil na glasu liguorijanskega škofa.

Brez sumnje se je za vzgojo ljudstva vneti slovenski vladika zanimal za ta misijonarski red. Že l. 1833. je Slomšek, potujoč skozi Maribor, posetil tudi novi liguorijanski konvent. „Obče je bilo vpitje zoper imenovane svečenike, tako da so se celo preprosti viničarji rotili, naj jim niti na smrtni postelji noben liguorijanec ne izkaže dušne pomoči, a sedaj je vse tiho in kakor se zdi, z njimi zadovoljno; vsaj čul nisem od nikogar nobene pritožbe zoper njih“. (Po Slomškovem rokopisu Kosar na str. 25.).

Krotkost in hladna objektivnost te opombe svedočita, da je Slomšek do tedaj še malo poznal kongregacijo in nje pomen, ki je bil njegovi dušni smeri soroden. Odkar je kongregacija imela v Mariboru ustav, je imel priliko, se bliže z njo seznaniti.

Šest let pozneje je javno proslavljal sv. Alfonza.

L. 1839. je bil Alfonz Liguori spoznan svetnikom. Posveto njegovo so praznovali tudi v Mariboru in sicer od 9. do 17. novembra. Slomšek, takrat dekan vuzeniški, je zložil za to priliko v čast novemu svetniku slovensko pesem, ki se je ob slavnosti vsak dan pela.¹ Tudi sam se je udeležil svečanosti; izmed petih slovenskih propovedi je govoril eno on; redemptoristi so izjavili, da je Slomšku pripadel venec govorniške hvale in slave.

Zanimati so morali Slomška, ki je baš pripravljal svojo knjigo „Blaže in Nežica“, mariborski redemptoristi tembolj, ker so se za rektorata o. Michalka (1839—1842) zavzeli za slovensko šolo v svoji župniji. Dotlej župnija ni imela šole, a po prizadevanju rektorja Michalka se je na stroške kongregacije otvorila l. 1841.; povzdignil jo je še posebej Michalkov naslednik, Slomškov prijatelj, rektor Ojevic (prim. pohvalno pismo oblastva v Maderju, str. 504.).

Kako se je držal Slomšek l. 1848., smo že slišali.² Zanimivo bi še bilo zvedeti, zakaj si je takrat „na vsak način“ želel liguorijanca brata-lajika za strežnika. Völlnbaum je bil ekonom, kletar, sakristan, vrtnar, včasih tudi kuhar. Do sive starosti je bil izredno uren za delo, praktičen v umovanju, pa tudi zelo pobožen, pohleven in ponižen. Najmlajšemu kleriku se je bližal osobito spoštljivo. Kril je pod možato svojo vnanjostjo

¹ Mader, str. 79.

² L. 1849. so imeli avstrijski škofi sinodo na Dunaju in so v izjavi do ministrstva z ostrimi besedami obsojali nasilne mere proti kongregaciji.

mehko srce, tako da so ga namah polile solze, ako so se pripovedovale pobožne zgodbe iz življenja svetnikov ali iz dnevne zgodovine. (Mader, 540).

Kdo ne pozna mehko pobožnih solz Slomškovih! Sličnega duha je tudi bil ljubljenec Slomškov p. Ojevic, ki so ga slovenski okoličani radi ljubeznivosti, milobe in pobožnosti uprav ljubili ter svojega „svetega kaplana“ imenovali. Ko je nekoč bil delj časa odsoten in je neko nedeljo nenadoma stopil zopet na prižnico, se je baje vse od veselja jokalo.

Pobožni grof Brandis je želel po zopetni potrditvi kongregacije l. 1853. liguorijansko misijonsko hišo med Slovenci na Spod. Štajerskem. O tozadevnem stremljenju Slomškovem ne vem nič. Slomšek je bil pač že leto prej poskrbel za misijonarje v svoji vladikovini, pozvavši lazariste v Celje. Vendar je klical zdajpazdaj tudi redemptoriste na misijonsko delo, tako l. 1850. o binkoštih v svojo prestolnico Št. Andrej, l. 1858. v Velikovec; tega leta je tudi o. Kosmaček vodil eksercije za lavantinsko vladikovino v Št. Andreju.

* * *

Cerkveno delovanje Slomškovo znači osobito briga za misijone in svečeniške eksercije. V teh ozirih je zvest učenec redemptoristov in njih najodličnejšega pokrovitelja, škofa Zängerleja.

Svečeniške eksercije je prvi izmed avstrijskih škofov uvedel Zängerle l. 1838. in je v to svrhu poleg knezoškofijskega semenišča določil liguorijanske ustave v Frohnleitenu, Mauternu in Mariboru. V istem smislu je deloval Slomšek.

Ljudski misijoni so bili izza jožefinske dobe v Avstriji prepovedani. Vendar so jih redemptoristi v štiridesetih letih 19. veka nekako vtihotapili: tako je l. 1836. pobožni učestvovatelj redemptoristovskih eksercij, župnik Holzer v Šmarju ob Pickelbachu, prvi na Štajerskem priredil misijon pod imenom „odpustkove pobožnosti“, ki sta mu jo opravljala dva liguorijanca iz Frohnleitena. Odtlej do l. 1849. so kongregiranci po Gornjem in Spodnjem Štajerskem priredili do 30 javnih pobožnosti, ki so leta 1845. imele že popolno obliko misijonov. L. 1848. je sicer prekinilo ta razvoj, a iz revolucije je v državi vstajal red, misijonstvu kaj ugoden. L. 1849. je bil v Ketzelsdorfu na Češkem prvi ljudski misijon, in l. 1850. se je že tudi na Tirolskem in Štajerskem začelo zopet misijonirati. In tu je nastavil svoje delo Slomšek.

Slomšek je pri misijonih ločil mladeniče, dekleta, moške in žene in jim je največkrat sam delil „generalno obhajilo“. Kot plod misijonskega truda je snoval mladeniška, dekliška, moška in ženska društva. V tem ga je pač vodil zgled redemptoristov.

II.

Slomškov „Veselja dom“ — ni izviren.

V „Celskih Novinah“, ki so izhajale l. 1848./49., nahajamo v listu z dne 20. decembra 1848. pesem „Potnik“, zloženo od Franice Hausmannove. Evo je:

1. Kaj mnoge dežele potnik preleti pa to, kar on iše, nikdar najti ni.	5. Gospode nar veči skerb tudi teži; tam išeš zastojno veselja tam ni.
2. On iše veselje, srečniga serca, zastojn! ga ne najde, kam kol se poda.	6. U hiše lesene se zadnjič poda, pod slamnate strehe ga želja pela!
3. Pri kralih on misli le tam je doma; pa krona in žezlo veselje ne da.	7. Tam najde ljubezni zavezo srečno, ki združilo serca je zvesto nebo.
4. U gradih on misli k' so polni srebra tam moram ga najti le tam je doma.	8. Ljubezni ni treba clo zlatih gradi, u zvestimu sercu nar rajši živi.

Nikdo ne more tajiti, da ta pesem razen začetka in konca živo spominja Slomškovega „Veselja doma“. Lahko bi jo kdo raditega smatral posnemkom Slomškove pesni, a meni se je dozdevalo, brž ko sem našel „Potnika“, da sta obe pesmi vsaka zase potekli iz enega, dakako tujega vira. Ta misel se mi je vsiljevala tembolj, ker sem spoznal o „Večernici“, da so jo poslovenili v različnih dobah (Slomšek že za svojega kaplanovanja pri Novi cerkvi 1827.—1829., Kastelic in Cegnar pozneje) trije slovenski pesniki.

Vendar mi je misel slonela na slabem temelju. Posrečilo se mi je pa dobiti izraven dokaz o neizvirnosti Slomškove pesmi.

V „Besedi v slavni spomin na slovstvene zasluge pokojnega kneza in škofa Lavantinskega Antona Martina Slomškega. Govoril Frančišek Kosar o shodu marburške čitavnice 26. oktobra 1862.“ čitam na str. 11.: „Enkrat v god sv. Martina so obhajali (celovski) bogoslovci IV. razreda godovno sošolca in med pesmimi je nemška ‚od veselja‘ posebno dopadla. Bogoslovci bi jo radi zapeli po slovensko; urno hiti eden k špiritualu (Slomšku) in prosi za slovensko prestavo, in glej! preden dve uri pretečete, jim jo prinesejo lepo poslovenjeno nazaj. Natisnjeno jo najdeš v zbirki Ahacelnovi str. 112 (drugi natis) pod naslovom: „Veselja dom“.

Pesem je torej poslovenjeua v letih 1830. — 1837. Kje je nemški izvirnik?

(V dodatku naj pripomnim, da je Slomškov „Boštjan goljufan“ gotovo prevod iz dobe kaplanovanja 1826. — 1829. Natisnjena je bila že v Musijevem „Navodu“ iz l. 1830.; to se razvidi iz citata v „Blažetu in Nežici“, ki sta rabila „Navod“ iz l. 1830. Prim. str. 8. zgoraj omenjenega Kosarjevega govora).

Šolstvo v tujini.

Zbira Ivan Ivanovič.

VIII.¹

Dansko.

Šolsko vprašanje „pretresa“ danes ves kulturni svet. Na Francoskem deluje ves vladni aparat proti kongregacijskim šolam, Anglija stopa nekako v isti štadij in tudi nekatere druge države kujejo za kulisami nove reforme o preosnovi šolstva. A v nekaj vzgled vsemu civilizovanemu svetu, kako se mora preustrojiti šolstvo, da se povzdigne prebivalstvo na oni duševni nivô, da zamore uspešno kljubovati zahtevam sedanjosti in vzgojiti etično dobro kvalifikovano generacijo, mora pa služiti mala, komaj 2 1/2 milijona prebivalcev broječa Danska.

Z dnem 7. aprilom t. l. povspela se je mala Danska do voditeljskega mesta z ozirom na moderno šolstvo in s tem dnem je prekosila ta nezatna — premnogim komaj po imenu znana državnica vse ostale, mnoge tako rade se s svojo kulturo bahajoče države.

Kar po drugih državah niso mogli doseči priznani državniki, ki so zajemali svojo učenost po vseh mogočih univerzah in državah, to je dosegel na Danskem s svojim mirnim a vztrajnim delom bivši ljudsko-šolski učitelj, sedanji naučni minister Christiensen.

Realiziral je ideal šolske izobrazbe, o katerem so sanjali veliki pedagogi in slavni državniki kakor Komensky, Fichte, Pestalozzi, Stein i. dr. Danska ima od 7. aprila t. l. takozvano „enotno šolo“ (Einheitsschule) — to je šolo, ki tvori nekako celoto, kjer se more vsa omladina brez razlike stanu šolati od otroške do mladeniške dobe.

¹ Glej „Pop.“ 1903, str. 107.

Ime ljudskošolskega učitelja — ministra Christiensa — zapisati mora svetovna pedagoška povestnica z zlatimi črkami v svoje anale.

Skromen, v nikake fraze povit, a jasen je govor, ki ga je imel „spiritus rektor“ Christensen pri utemeljevanju tega svojega šolskega predloga: „V najbolj demokratičnih deželah, kjer nosi vsaka ideja znak pravega demokratizma, prodira silneje in silneje zahteva po „enotni šoli“ na dan, po šoli torej, katera naj tesno združuje v harmonično celoto vse razne kategorije šol, kjer bodi pouk tako uravnan, da vsak državljani doseže lahko isto izobrazbo. Nikakor se pa ne zahteva od posameznikov, da bi moral vsakdo dovršiti vso to „enotno šolo“, kajti upoštevati se tu mora posamezen individij, njegova nadarjenost in njegovo ekonomično stališče. Največja dobrota te „enotne šole“ je, da se da vsakomur najlepša prilika — bodisi revnim ali bogatim — doseči ono izobrazbo, ki mu osigura prost vhod v najvišje državne službe. „Enotna šola“ bo imela za državo največji pomen, kajti v njej se bodo pravi talenti lahko razvijali, ker tu ne bo nikakih zaprek; tudi najrevnejšim slojem bo na široko odprta pot do najvišje izobrazbe . . .“.

„Enotna šola“ bazira na tem temelju:

Vsi otroci so obvezani obiskovati od dopolnjenega 7. starostnega leta najmanj štiri leta ljudsko šolo, kakor prvo stopinjo te „enotne šole“. V nekako 10. starostnem letu stopijo v takozvano „srednjo šolo“, t. j. druga stopinja te šole. Ta oddelek, kjer se poučujejo razen v ljudskošolskih predmetih (seveda se ti predmeti obdelujejo obširneje) tudi v dveh tujih jezikih, to je v nemščini in angleščini, obiskujejo tudi štiri leta. V 1. razredu te „srednje šole“ je latinščina prost predmet. Absolviranje „srednje šole“ usposobi učenca za vstop v takozvano „mladeniško šolo“, ki traja tri leta. To je nekaka pripravnica za „višjo šolo“ — slično naši „univerzi“. V tej „višji šoli“ je pouk tako razdeljen, da se posamezni učenci lahko posvete in pripravljajo za posamezne skupine „najvišje šole“ zvane „realne šole“, ali za „klasično“ ali „moderno jezikoslovno skupino“, ali pa za „matematično-naravoslovno skupino“. V tej „realni šoli“ se poučuje le eden tuji jezik.

„Srednje“ in „mladeniške šole“ so tudi lahko zasebne, vstop v nje je dovoljen dečkom in deklicam skupno ali pa ločeno.

Učenci, koji so druge vere, se lahko oproste pouka v krščanskem nauku.

To je nekak obris one idealne šole, ki obeta povzdigniti danski narod na najvišjo stopinjo obče ljudske izomike; o danskem narodu se bode lahko v nekaj desetletjih trdilo, da je ves narod akademiško izobražen in ta izobrazba dovela bo danski narod do onega gospodarskega torišča, o katerem so sanjarili veliki francoski enciklopedisti pod geslom: égalité, paternité, libernité . . .

IX.

Severna Amerika.

Amerika je dežela čudežev v vsakem oziru. Tudi šolstvo obeta postati prav po amerikanskem sistemu uravnano.

Začetek ljudskega šolstva je iskati početkoma iz 17. stoletja med angleškimi izseljenci. V njih je bilo vse brezplačno, in kakor vrhovni funkcionar teh šol je bil voljen poseben šolski odsek dotične občine. In kakor je civilizacija polagoma napredovala, tako je stopalo tudi šolstvo polagoma do cilja večjega razvoja. Južne zvezne države so pričele misliti na šolstvo še-le po dokončani vojni l. 1861/65. Te šole so pohajali početkoma le dečki in še-le okrog l. 1870. dovolil se je vstop tudi deklicam.

Da tudi izobrazba učiteljev ni bila posebno velikanska, je lahko umljivo. Učenci so ponavljali to, kar je učitelj narekoval oziroma bral toliko časa, da so znali na pamet. Tudi obisk je trajal le do onega časa, dokler ni bil učenec sposoben za poljsko delo na farmah. V mestih je bilo šolstvo ustvarjeno čisto na drugi podlagi. Posebno mnogo zaslug so si v tem pridobili Horace Mann, Henry Barnard in dr. Sheldon. Slednji se je zavzel posebno za Pestalozzijevo pedagogiko in vsled tega imenujejo ga tudi „amerikanski Pestalozzi“.

V tem času se tudi že lahko zasleduje vpliv Fröbelnovih otroških vzgajališč, ki pa stoje dandanes na vrhuncu vseh modernih zahtev. In ti otroški vrtci prekašajo, posebno v mestih, premnoga moderna evropska otroška vzgajališča.

V učiteljišča je zašel v letih 1890 Herbartov duh in danes je amerikanski učitelj večji čestilec nesmrtnega Herbarta, kakor pa kranjski.

Mnogo zaslug za povzdigo ljudskega šolstva v zveznih državah si je pridobil leta 1902. 2. marca umrl Fr. W. Parker.¹

O idealu ameriških šol se prav dobro izraža profesor Spaath v „ped. Monatshefte“, kjer pravi: „Das Ideal der amerikanischen Erziehungsmethode ist die Durchschnittsbildung; sie wird durch den nivellierenden Einfluß der englischen Landessprache mächtig beeinflusst. Die Schattenseite dieser Durchschnittsbildung ist der amerikanische „Textbuchmensch“, über denselben Leisten geschlagen, ohne geistige Selbständigkeit und Originalität, hilflos unter dem Joch der Tradition, der öffentlichen Meinung stehend“.

Šolstvo je razdeljeno v posamezne distrikte, in tu imajo zopet le posamezni diskritni vrhovni organi besedo. Te organe voli prebivalstvo posameznih distriktov za dobo 1—4 let. Država kakor celota izvršuje vrhovno nadzorstvo le kar se tiče učnih načrtov, obveznega šol. obiska, določitve učnih knjig, učiteljišč in javnih preskušanj.

¹ O njem spregovorimo prilično več, ker njegovo življenje je prav zanimivo.

Amerikanske šole delimo v državne in takozvane „parochialne“ šole, to je šole, ki jih ustanavljajo posamezne verske sekte, in teh bo nekako 7%. Iz državnih šol je izključen vsak verski pouk.

Izobraženih učiteljev v našem smislu je prav malo, kajti pravih učiteljišč zelo primanjkuje. In tudi radi političnih kakor tudi materijelnih razmer beži vse od učiteljstva, kajti njih plače zaostajajo mnogo za plačami nemških in angleških učiteljev. Pravih ljudskošolskih učiteljev je sedaj nekako $\frac{1}{4}$, ostali se pa rekrutirajo iz psevdoučiteljev. Ker je tako pomankanje učiteljev, pomagajo si z učiteljicami, a le-te komaj čakajo — kakor po Slovenskem — da prestopijo prag svetega zakona. A tudi drug vzrok je, da primanjkuje tako grozno učiteljev, in ta je:

1. Učitelj velja Amerikanom le toliko, kolikor navaden plačan dninar; in 2. nima ljudski učitelj tam nobene stalnosti, kajti usus je, da se gode pri vsaki novi volitvi vrhovnega distriktnega šolskega nadzorstva kakor tudi pri vsaki politični prekuciji temeljite preosnove, in sedaj se požene često najboljše učitelje — vsled političnih ozirov — po svetu „s trebuhom za kruhom“.

In ti politični oziri so imeli večkrat dobre nasledke za dotične pregnance, kajti iz navadnega učitelja so postali možje svetovnega imena. Znan milijonar Steward ali pa predsednik republike Garfield sta bila — ljudskošolska učitelja.

Da tako ne more iti dalje, leži na dlani. In vsi merodajni faktorji zveznih držav se pečajo intenzivno, kako naj se reši šolsko vprašanje na „deželi“.

Problem se bliža svoji rešitvi. In ta rešitev obstoja v takozvani ljudskošolski centralizaciji, ki se pa ozira le na šole po deželi. Ta centralizacija je vprav amerikska.

Zvezne države severne Amerike so nekak eldorado industrije. Tu hiti vse v mesta in le malokdo ostane na deželi, posvečujoč se kmetijstvu. Nasledek tega je: redko kmetijsko prebivalstvo in še bolj redke šolski naraščaj.

Distriktne šole, ki so prej imele v posameznih razredih do 50 in še več učencev, imajo sedaj v svojih razredih 10, kvečjemu 20 učencev. Namen centralizaciji je pa ta, opustiti vse tako zapuščene v slabem stanu se nahajajoče šole, ter sezidati nove, vsem najnovejšim pedagoškim kakor tudi higijeničnim zahtevam odgovarjajoče šole.

Da pa ne bode treba otrokom „capljati“ tako daleč in da ne bo izgovora radi preodaljenosti in dobrega obiska, preskrbi država na svoje stroške potrebne vozove oziroma omnibuse, s katerimi se bo otroke prevažalo zastonj od doma v šolo in iz šole zopet domov. Vozovi — preskrbljeni z vsemi mogočimi udobnostimi — bodo prevažali v vsakem vremenu oddaljene šolarje. Za vsako šolo je pripravljenih 8—10 voz, ki

prično pobirati najoddaljene šolarje ob 7 uri 45 minut zjutraj, pouk pa se prične ob 8 uri 30 minut. Ob 4 uri popoldne, po končanem pouku se prične s prevažanjem na dom.

Centralne šole obetajo imeti nedoglednih posledic v vsakem oziru, tako za učence in starše kakor tudi za učitelje.

Pouk bode intenzivnejši; oziral se bode posebno na pouk iz kmetijstva, vrtnarstva in naravoslovja. Risanje kakor tudi godba obeta biti obligaten predmet. Vsaka centralna šola bo imela svojo knjižnico, koncertno in zborovalno dvorano. In tudi iz socialnega stališča obeta postati taka šola pravi blagoslov božji za posamezne, posebno revne farmerje, kajti skupni obedi, majhni stroški, enak pouk itd. vse to imelo bode najboljši vpliv na poznejše življenje Amerikancev. Poleg teh dobrot imeli bodo pa ti kmetovalci še druge ugodnosti, ker država bode morala vsled tega skrbeti za dobre ceste in boljše komunikacijske zveze. Te načrte je odobrilo že 18 zveznih držav, a kako se izvedejo, pokaže prihodnjost; mislimo pa, da mine še precej let, predno se izvedejo ti v istini na višini človeške izomike stoječi problemi, kajti Amerikanci so — posebno farmerji — kljub tako razviti industriji še vedno, kar se tiče naobrazbe, pravi zadovoljni „Kranjci“.

Pedagoški utrinki.

Iv. Šega.

LXXVIII.

Kranjska zdravniška zbornica je pričela pred kratkim proučavati zdravniško vprašanje v ljudski šoli. Vložila je že primerno resolucijo na deželni šolski svet, s katero stavi nekako zahtevo glede zdravstvenih zadač, tikajočih se ljudskih šol. Deželni šolski svet je pa izdal tudi že posebni odlok vsem okrajnim šolskim svetom, da taisti natančno poročajo o zdravstvenem stanju posameznih, v njih področje spadajočih šol. Odlok nam sicer ni natančneje znan, a radovedni smo, ako omenja ta odlok tudi s kako besedico stanovanjskega vprašanja učiteljstva. Po našem mnenju bi bilo treba temu vprašanju posvetiti posebno pažnjo, kajti na Kranjskem nahajamo mnogo takih stanovanj, nahajajočih se v šolskih poslopjih, da je naravnost škandal.

Kako se na Kranjskem reši ravno šolsko vprašanje, o tem nao pouči prihodnjost, vendar posebnega ne pričakujemo. Druge države ss pač že mnogo, mnogo storile v tem oziru, a mi Avstriji ostanemo vedno le stari konservativci.

Če se pa hoče doseči kaj stalnega v šolsko-higijeničnem oziru, bode pač treba vse vprašanje nekako koncentrirati na sledeče točke:

1. V c. kr. naučnem ministrstvu naj se ustanovi takozvani šolsko-sanitetni oddelek.

2. Pri c. kr. deželnih vladah posameznih kronovin naj se ustanovi deželnošolski sanitetni oddelek.

3. Pri posameznih c. kr. okrajnih glavarstvih se ustanovi okrajnošolski sanitetni oddelek.

4. Posamezni c. kr. okrajni zdravniki naj dobe nalogo, vsaj dvakrat v letu preiskati temeljito vse v onem okraju nahajoče se šole z zdravstvenega stališča. Ta preiskava naj se opira na sledeče točke:

a) Odgovarjajo li šolska poslopja vsem higijeničnim zahtevam?

b) Se šolske sobe dovolj zračijo, snažijo, kurijo; imajo li zadostno svetlobo i. t. d.?

c) Se šolski prostori v slučaju nalezljivih bolezni dovolj temeljito desinficirajo?

d) Ali niso posamezni razredi prenapolnjeni?

In kot zadnja zahteva sanitetnega prevrata v šolstvu bi pa bila ta, da naj ima vsaka šola najpotrebnejše pripomočke za prvo pomoč pri raznih nesrečah.

LXXIX.

Precej nepotrebne vršiče je napravil v polupretekli dobi izdani odlok c. kr. deželnega šolskega sveta kranjskega radi odprave odlike. Po našem mnenju je to bil jako umesten odlok, kajti v šoli se učimo vendar le za življenje in ne za odliko. S tem činom se je storil prvi korak do takoimenovanega demokratiziranja ljudske šole in s tem činom se je ustvarila prva zavora proti takozvanemu „Verdienstkreuzregen“, kar znači tudi napredek.

LXXX.

V „LIII. utrinku“ smo se dotaknili vprašanja o ustanovitvi južnoevropsko-slovanske revueje. Takrat smo se jako pesimistično izrazili o tej nakani — a naš pesimizem ni nas varal. Revueja je šla po Donavi v Črno morje.

Vzroki so različni. Politični odnošaji med Srbijo in Bolgarijo, znano maziljenje arhimandrita Firmiljana i. t. d. in slednjič premalo zanimanja med učiteljstvom.

Upajmo, da ta zadeva vendar še ni definitivno izročena smrti, temveč da se še vzbudi in postavi s svojim življenjem nekak temeljni kamen bodoči slovanski evropski velevlasti.

LXXXI.

Vihar po veliki „I“-ovski vojski je potihnil, a kdo je konečno zmagal, je še širšemu občinstvu neznano. Ravnotako je pravopisno stališče ljudskošolskega in srednješolskega učiteljstva prav težavno, ker ne ve, kam bi krenilo; ali na stran Levec-Štrekelj-Škrabec, ali na stran Bežek-Ilešič-Perušek. Kdo ima prav? Sicer trdita obe stranki, da je njih mnenje pravo, ali končnega cilja vendar ne vemo, po katerem namreč naj se uravnava v šolah pouk.

In ravno z orizom na to, je naša želja ta, da se v najkrajšem času skliče **jezikoslovna énketa**, ki ima končno določiti in precizirati „l-ovska“ vprašanja. Seveda, ta enketa bi morala biti sklicana po kaki korporaciji, ki bi ne bila čisto nič odvisna od c. kr. vlade, ker drugače dobimo še slednjič kak — **c. kr. pravopis**. Po našem mnenju bi bilo še najbolje, da skliče tako enketo kranjski deželni odbor, kajti le-ta bi moral dati slednjič tudi nekaj odškodnine dotičnim udeležencem za njih trud. In deželni odbor bi bil najbolj poklican v to svrhu storiti potrebni korak, ker je — po našem mnenju — deželni odbor vendar nekaj vrhovni protektor slovenskega kulturnega razvoja. Naši „Zavezi“ pa pokladamo prav toplo na srce, da naj prične vplivati v tem smislu na deželni odbor kranjske vojvodine.

Književno poročilo.

(Novosti.)

Kosi Anton, Zabavna knjižnica za slovensko mladino, XI. zvezek, v Ljubljani 1903. Natisnila Katoliška tiskarna. V zalogi izdajateljevi.

Mladinska književnost pri nas noče prav uspevati. Knjižna podjetja, ki se lotijo kake mladinske knjižnice, obično tožijo, da ni odjemalcev. Krivda v tem ne zadene naše mladine, saj ta -le slastno čita, da ji le nudiš kaj primerne-ga; krivda zadene marveč strankarstvo, ki je proželo i vse naše literarno življenje. Za to boleznijo nam umira mladinska književnost.

Izdajatelj „Zabavne knjižice za slovensko mladino“, g. Anton Kosi, učitelj v Središču, ne toži o nedostatku naročnikov, temveč naglaša, da je njegova knjižnica po Slovenskem zelo razširjena, in to je za podjetje najlepše priporočilo in najboljša hvala.

Kdor piše za mladino, ne sme pisati svojim liberalnim ali klerikalnim prijateljem na ljubo tako ali drugače, ináče bode broj njegovih naročnikov premajhen. Pravi rodo- in človekoljub bode strankarske spise odstranjeval iz mladinskih knjižnic, zakaj sicer vzgoji v deci strasti, mesto kreposti. Baš to je kuga za našo, zlasti mestno mladino, da se vzgajajo za liberalce ali klerikalce, ne pa za ljudi; tako stopa naš mladi zarod, poln strankarskih predsodkov, v življenje in je že slep, ko bi moral še-le začeti se orientovati. Zdrava pedagogika je izza 18. veka iztikala potrebo

obče človeške naobrazbe kot temelj poznejše strokovne izomike in — mi še pristavimo — strankarskega teženja.

G. Kosi hodi v svoji „Zabavni knjižnici“ po teh umerjenih potih in zato mu podjetje veselo živi, dočim konkurenčna podjetja životarijo ali umirajo.

Pričujoči XI. zvezek osobito zasluži pohvalo in bo g. Kosiju brez sumnje privabil novih prijateljev in naročnikov.

Dr. Fran Ilešič.

„Prijatelj otroški ali darilo pobožnim otrokom“ se zove 27 strani obsezajoč molitvenik s cerkveno pesmarico; izdal in založil ga je dr. Josip Somrek, kaplan v Šmarju pri Jelšah.

Molitvenik obsega mašne, spovedne in obhajilne molitve in je tako uravnan, da s skupno molitvijo privaja učence k samostalnosti, posebno važni po izstopu iz šole. Pesmarica ima zopet 17 najbolj priljubljenih, obče znanih pesmi za šolarske maše; razun „Jezus male“ in „Pred Bogom“ so pesmi skrčene na 2 ali 3 kitice, v kolikor je baš uvidel izdajatelj potrebo, povdarjaje, da se v povzdigo cerkvenega petja pojejo pri vsaki šolarski sveti maši po trije napevi.

Kar ne moremo baš trditi o drugih molitvenikih in o cerkvenih pesmaricah za mladino, se to delce odlikuje po lepem, čistem jeziku, prikladnem otroškemu duhu.

Cena komadu je 10 vinarjev; dobiva se pri knjigotržcih in pri izdajatelju.

Nova knjiga: **Risanje v ljudski šoli.** Dasi ima ljudski učitelj premnogo utemeljenih želja, ne želi si na pedagoškem polju vendar ničesar tako živo, kakor nekoliko stanovitnega reda pri risarskem pouku glede snovi, učbe in učnih načrtov. Črez 30 let že rišemo, kaj hočemo in kako hočemo; o uspehih — je bolje — da molčimo. Ni čudo, da je nastalo vsled tega precej živahno gibanje in vrvenje, in sicer ravno v učiteljskih krogih skoro po vseh državah olikanih narodov.

Učitelji, strokovnjaki in obrtniki so edini in docela prepričani, da se mora odslej risanje v ljudskih šolah dostojno uvaževati in v večji meri gojiti in vaditi. Čas, potrebščine in boj za obstanek prepričali so strokovnjake in učenjake, da se z našim drugim — od fonetičnega mnogo izrazitnejšim — jezikom, to je z risanjem in risbami v ljudskih, meščanskih in obrtnih šolah nikakor več pasterkovati ne sme.

Risarjev in slikarjev umetni jezik govori molče tako nežno in strastno, popolno in prepričevalno, glasno in živo, da fonetični žnjim niti približno tekmovati ne more. Runge pravi: „Ako bi mogel povedati, bi ne slikal“.

Kajkoli in kjerkoli se poučuje, poučuje se zato, da dosežemo nekaj smoter, nekaj formalni ali stvarni hasek; da se nekaj naučimo, le pri risanju — tako trdi ogromna množica učiteljstva in nadzornikov — nismo dosegli v celi novi šolski dobi nobenih uspehov, in to zato, ker se je poučevalo — ali pa tudi ne poučevalo, brez vseh naučnih in vzgojnih načel, brez vsakega načrta in brez vsake odbrane, določene ter otroškemu razvitju primerne snovi.

Risanje je bilo — in še je sedaj — prepuščeno neverjetnemu samovoljstvu vsaki šoli, da vsakemu posameznemu učitelju; vzajemnosti, principov in sistematike je redko kdaj zaslediti med dvema učiteljema, da

ne govorimo v dveh šolah. Potemtakem se ni čuditi, da smo početkom 20. stoletja z risanjem dosti na slabšem nego početkom 19., da smo strašno nazadovali in zato tudi v obrti za drugimi narodi daleč zaostali. Okolu l. 1820 je bila Avstrija za nadravnatelja I. Schalteja na Dunaju glede povdarjanja, terjatve in gojitve risanja po raznih šolah prva in edina med vsemi državami na kontinentu; Amerika, ki nas je sedaj tako nedosežno prekosila, dobivala je prvi pouk od nas. V tem, ko rišejo Američani, za njimi Angleži, Francozi in v najnovejši dobi Nemci že davno razne predmete, kakor nam jih ponuja narava in življenje v otroškem okrožju, rišemo mi še trdovratno po pikah in mrežah raznovrstne trake, zvezde, pletevže, tri- in mnogokotnike, tapete in kroge — seveda vse s prosto roko — če nas učitelj gleda!

Da se taka neslana, morilna pedagoška piča učencem, ki nimajo prav nobenega apercepjuočega predstavnega zaklada za tako vsiljujočo se jim oglati in trakuljasto divjačino, gabi in njim vsako veselje in zanimanje do risanja zaduši, je umevno in umevno je naš risarski gorostasni poraz, katerega se moramo danes po 33 letni novi šolski dobi pred drugimi narodi sramovati. K sreči se je začelo žariti tudi na risarskem obnebju.

Učitelji in strokovnjaki v zvezi probujajo, govorijo in pišejo v novejšem času z vsemi silami za temeljito preosnovno risarskega pouka, in upati smemo, da tudi njemu napoči kmalu beli dan, da se tudi temu določi dostojno vplivno mesto pri splošni harmonični odgoji človeštva.

Upati smemo, do se navdušenim in delavnim probuditeljem kmalu posreči njihova najiskrenejša želja: da rešijo učence tujega, trakastega, geometričnega, parketnega, ravnočrtnega nasilstva in dovedejo risanja želno mladež po pametnih, naravnih potih nazaj, v njihovo obzorje k njihovim vsakdanjim živim in neživim tovarišem in prijateljem da se najprej s takimi potem še-le z njihovimi okraski do dobrega seznanijo. Da se bode potem z risanjem — ne več s pisanjem! — poučevati začelo, da se bode potem risanje kmalu naslanjalo na vse druge poučne predmete ljudske šole, kar je logično in psihološko le prejasno utemeljeno o tem ni več dvomiti.

Zastopniki navedenih reformatoričnih idej so deloma skupno, deloma na različne smeri: G. Hirth, K. Lange, P. Jessen, Wirschow, Albin Heim, P. Stade; „Lehrervereinigung zur Pflege der künstlerischen Bildung in Hamburg“, — C. Goetze, A. Lichtwark, W. Rein, Prang, L. Tadd, E. Cooke, dr. Diem, H. Halbgebauer, K. Huberich in društvi učiteljev risarjev „Dunaj“ in „Berolin“.

Navedenih strokovnjakov in učenjakov — za pametno preosnovo se boreče in vso sedanost zavladajoče — nazore vpoštevši in spodbujen 1. s stoterimi odgovori mojih avgusta 1901 v 1000 komadih razposlanih 15erih vprašanj in 2. s prijaznim odobravanjem mojih nazorov pri osmih bradnih učiteljskih konferencah odločil sem se na mnogostransko zahtevanje in prigovarjanje za založbo ravnokar dovršene knjige „Risanje v ljudski šoli“ z naslednjo vsebino: A. 1. predgovor; 2. namen in naloga pouka v risanju; 3. splošna špecijelno-metodiška navodila; 4. metodiška in stvarna navodila k posameznim uzorčnim listom; 5. deset popolnoma izvršenih učnih slik; 6. naučni načrti. B. 34 vzorčnih listov s

90imi skupnimi predvajami za risanje in pisanje, 400 predmetov iz življenja in okolice učencev in nad 70 historičnih in modernih ornamentov.

Knjigo, ki je deloma sad skupnega premišljevanja in dela, izročim cenjenim tovarišem in tovarišicam, nadejaje se, da pridemo žnjo sigurno naprej, ter prosim, da mi blagovolite prilično svoje nazore, bodisi ugodni ali neugodni, odkritosrčno naznaniti.

Knjiga se razprodaja v kljub ogromnim troškom zelo ceno po 4 K s poštnino vred in se naročuje pri meni ali knjigotržcu „Carl Scheidbach“ u Gosposke ulice, Maribor.

S. J. Marin.

„Učiteljski koledar“. V založbi R. Šeberja v Postojni je ravnokar izšel 10. letnik knjige „Ročni zapisnik z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, južnem Štajarskem in Primorskem in z osebnim staležem kranjskega ljudskošolskega učiteljstva za šolsko leto 1903—1904“. Namen te tako učiteljem kakor tudi sploh vsakemu, ki se zanima za šolstvo, potrebne knjige že pove naslov. Sestavlil je ta letnik vodja kranjskega ustanovnega zavoda za gluhoneme v Ljubljani, g. Št. Primožič. Cena s katalogom: za 75 učencev 1 K 40 v, za 100 učencev 1 K 50 v, za 125 učencev 1 K 60 v, za 150 učencev 1 K 70 v.

Razgled.

Listek.

Slovenska Šolska Matica. „Slovenska Šolska Matica“ in „Hrvatski pedagoško-književni zbor“ v Zagrebu sta sklenila, da stopita med seboj v zvezo zamenjavanja svojih knjižnih proizvodov s temi-le pogoji: 1. Vsak društvenik imenovanih dveh društev dobi vsako leto, ako želi, poleg knjig svojega društva tudi publikacije drugega društva. 2. V ta namen ima dotični društvenik plačati razen društvenine svojega društva polovico letnega doneska drugega društva. 3. Za dobivanje knjig drugega društva namenjena vsota se dotičnemu odboru pošlje od odbora, ki je prispevek sprejel zaeno z lastno društvenino. — Dotični dopis „Hrvatskoga pedagoško-književnoga zbora“ slove:

Br. 56. Slavnomu odboru „Slovenske Šolske Matice“ u Ljubljani.

Čast nam je, ovime slavnomu odboru javiti, da je upravni odbor „Hrvatskoga pedagoško-književnoga zbora“ u svojoj sjednici, održanoj dne 6. o. mj., rado pristao na prijedlog slavnoga toga odbora od 19. aprila o. g., br. 9, da članovi „Slovenske Šolske Matice“ i „Hrvatskoga pedagoško - književnoga zbora“ stupe u megjusobnu svezu tako, da članovi jednoga društva za polovicu godišnjega prinosa drugoga društva

primaju knjige drugoga društva. Upravni odbor „Hrvatskoga pedagoško - književnoga zbora“ pozvat će svoje članove, da se izjave, koji žele primati knjige slavne „Slovenske Šolske Matice“, pa će imena dotičnika početkom svake godine s polovicom prinosa poslati slavnomu tomu odboru. Isto tako molimo, da nam slavni taj odbor tim načinom početkom svake godine izvoli javiti, koliko se članova „Slovenske Šolske Matice“ izjavilo za primanje knjiga „Hrvatskoga pedagoško - književnoga zbora“. — Godišnja članarina za članove „Hrvatskoga pedagoško - književnoga zbora“ iznosi 2 K, a prema tome imao bi svaki član „Slovenske Šolske Matice“ platiti 1 K. — Ako bi slavni odbor želio, da članovi „Slovenske Šolske Matice“ prime knjige „Hrvatskoga pedagoško - književnoga zbora“ već i od godine 1903., to molimo, da nam se broj dotičnih članova naznači najdalje do 1. septembra, da se mogne prema tome odrediti naklada. — Još je upravni odbor „Hrvatskoga pedagoško - književnoga zbora“ zaključio, da će članovima „Slovenske Šolske Matice“ dati do sada izašle sveske „Pedagogijske enciklopedije“ za pol cijene, t. j. po 60 fil. — Javljujući sve to slavnomu tomu odboru želimo, da to bude na sve bolje megjsoubno spoznavanje slovenskoga i hrvatskoga pučkoga učiteljstva, a u toj nadi bilježimo se s kolegijalnim pozdravom

Upravni odbor „Hrvatskoga pedagoško - književnoga zbora“

U Zagrebu, dne 14. juna 1903.

Predsjednik: Tomislav Ivkanec l. r.

Tajnik: Josip Kirin l. r.

Z ozirom na to prosimo člane „Slovenske Šol. Matice“, da vzamejo te ukrepe na znanje in se vsako leto po svojih povrjenikih ali direktno pri odboru izjavijo vsi tisti, ki žele za prinos 1 K prejemati knjige „Hrvatskoga pedagoško - književnoga zbora“. Pravtako prosimo, da se istim potom izjavijo najdalje do konca t. m. vsi oni, 1. ki žele prejeti knjige „Hrvatskoga pedagoško - književnoga zbora“ že za l. 1903. za polovico članarine, t. j. 1 K; 2. ki žele prejeti tudi dosedanjih 8 zvezkov „Pedagogijske enciklopedije za pol cene, t. j. po 60 v. — Dotične zneske je zaeno z letnino za „Slovensko Šolsko Matico“ izročati poverjenikom ali jih pošiljati podpisanemu odboru. Gg. poverjenike pa prosimo, da prejemajo denar in ga z letnino za „Slovensko Šolsko Matico“ vred pošiljajo odboru, pri čemer naj se natanko označi namen priposlanega denarja. — Dalje naznanja podpisani odbor, da izda „Slovenska Šolska Matica“ za l. 1903 štiri knjige, in sicer: 1. Pedagoški Letopis, 2. Realne knjižnice 3. snopič, 3. Učne slike k II. čitanki in 4. Duševno analizo z razpravo o formalnih stopnjah. Te knjige izidejo še pred občnim zborom, ki bođe dne 28. decembra t. l. ob 10. uri dopoldne v mestnem domu v Ljubljani. Popoldne tega dne ob 2. uri bo istotam predavanje gosp. V. Bežeka o razvijajoče upodabljačoči metodi. — Slednjič prosimo gg. poverjenike in vse slovensko učiteljstvo, da se požurijo s pristopom k „Slovenski Šolski Matici“ za l. 1903 in s pošiljatvijo letnine, ker so se začele letošnje knjige že tiskati in nam je treba vedeti, koliko iztisov naj se tiska. Dosedaj se je za letos oglasilo še prav malo članov. Častno pa bi bilo, ko bi se lansko število podvojilo. — Dobivajo se pri odboru tudi še vse dosedaj izdane knjige za navadno letnino po 4 K.

Odbor.

Mesto iz cinka. V južni Afriki je nastalo novo mesto Bevia, ki je popolnoma sezidano iz cinka. Vse hiše, javna poslopja, hoteli, vojašnice in skladišča vse je napravljeno iz cinkaste pločevine. To mesto so sezidali v 6 mesecih.

Za učitelje - vrtnarje. Ako hočeš pospešiti cvetje gomoljastih cvetlic, zalivaj jih s sledečo zmesjo: v 1 l vode raztopi 150 g salpetra, 60 g kuh. soli in 30 g sladkorja.

Pedagoški paberki.

Ogrsko naučno ministrstvo je pred kratkim izdalo naredbo, vsled katere se prepoveduje ljudskošolskim učiteljicam nositi luksorijozno toiletto; učiteljice morajo hoditi v šolo navadno opravljene, ne smejo nositi „vlečkov“ itd., sploh njih obleka ne sme vzbujati v otroških srcih smisla do razkošnosti. Odredba tudi prepoveduje rabljenje parfuma, poraba ročnih zrcal pričo otrok i. t. d. Res, p o s n e m a n j a v r e d n o !

O ta Rusija! Prva dekliška gimnazija je bila pred kratkim otvorjena v Sibiriji in sicer v Tomsku.

Brezplačna učila dobivajo vsi učenci vseh šol okraja Dann (Trier) na Nemškem.

Statistika šolstva v evropskih državah. Hubner je izdal pred kratkim geografsko štatistično tabelo za l. 1902, kjer se nahajajo tudi značilne številke šol in učencev evropskih držav. Podatki se naslanjajo na zadnje ljudsko štetje. Slede naj številke! Prve značijo število ljudskih šol a druge število učencev, kar jih pride na 10.000 prebivalcev. — Belgija 6751 ljudskih šol in na vsakih 10.000 prebivalcev pride 1191 učencev; Danska 3000 (1332); Nemčija 55.560 (1567); Prusko 36.542 (1652); Francosko z Algirom 84.299 (1438); Grško 3154 (676); Anglija 31.888 (1675); Laško 60.583 (813); Nizozemska 4569 (1450); Avstrija 20.268 (1389); Ogrsko 18.455 (1289); Bosna 293 (181); Portugalsko 5639 (466); Rumunija 4035 (569); Rusija 78.699 (370); Finsko 1650 (273); Švedsko 11.845 (1454); Norveško 5971 (1692); Švica 4643 (1450); Srbija 1105 (418); Španija 30.105 (1005).

Uredba učnega časa in božičnih počitnic na srednjih šolah. „Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Kultus und Unterricht“ s 1. dne t. m. razglaša to-le naredbo naučnega ministra, ki deloma izpreminja ministrski ukaz z dne 31. grudnia 1875. l.: 1.) Po vsaki učni uri mora biti odmor. Dobo vsakega takega odmora je odmeriti tako, da se morejo šolske sobe zadostno prezračiti. Po vsaki drugi uri mora biti večji odmor. Te odmore, zlasti daljše, morajo učenci prebiti pod milim nebom. Skupna doba teh odmorov mora biti odmerjena tako, da pride na vsako učno uro (obvezno ali neobvezno) 10 minut počitka. Razdelitev in odmerjenje posameznih odmorov uravnava s potrjenjem deželne šolske oblasti učiteljska konferencija. Kjer dopuščajo posebne krajevne razmere, lahko dovoli na motivirano prošnjo učiteljskega zbora deželna šolska oblast, da se število dopoldanskih učnih ur raztegne na 5. Pričakujem, da ne bo zaradi podaljšanja odmorov trpel učni smoter, ker uči izkušnja, da večjajo odmori tvorno silo učiteljev in učencev za naslednjo učno uro. 2.) Na srednjih šolah, kjer trajajo božične počitnice do inkluzivno 1. prosinca, se sme v bodoče z ozirom na zunanje učence z dovoljenjem deželne šolske oblasti vseti med proste dneve tudi 2. dan prosinca. Ta naredba stopi v veljavo s šolskim letom 1903/1904.

Razpis dveh častnih nagrad.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ v Ljubljani razpisuje s tem na podlagi sklepa letošnjega delegacijskega zbora v Brežicah **dve častni nagradi po 50 kron** za najboljša pedagoško-didaktična spisa.

Teme za razprave so pisateljem proste; vendar se zahteva, da se obravnavajo le **aktuelna** pedagoško-didaktična vprašanja.

Nagrajena spisa se objavita l. 1904 v „Popotniku“.

Rokopise je poslati do **20. decembra 1903** uredništvu „Popotnika“ v Maribor.

Pisatelji naj se na rokopisu ne podpišejo, ampak priložé naj svoje ime v posebnem zaprtem zavitku, na katerem je zabeležen „moto“ do-
tične razprave.

Vodstvo „Zaveze avstrijsko-jugoslovanskih učiteljskih društev“ v Ljubljani, dne 18. avgusta 1903.

Drag. Česnik s. r.
tajnik.

L. Jelenc s. r.
predsednik.

Razglas.

Izpitni učne usposobljenosti za občé ljudske in za meščanske šole se začno pri podpisani komisiji v toletnem jesenskem roku dne 2. novembra ob 8. uri zjutraj.

Po predpisu opremljene prošnje dopusta k tem izpitom naj pridejo predpisanim službenim potom najpozneje do 28. oktobra k podpisanemu ravnateljstvu.

V Mariboru, dne 10. septembra 1903.

Ravnateljstvo c. kr. izprašavalne komisije za občé ljudske in za meščanske šole.

 NAZNANILO!

Pri vseh knjigotržcih je dobiti po K 1.60

Navodilo k I. zv. Črnivčeve Ročnice

Založila Slovenska Šolska Matica.

Ódbor.

Natečaji.

Nadučiteljska služba.

Št. 490

Na dvorazredni ljudski šoli v **Koprivnici** je stalno popolniti nadučiteljsko mesto z dohodki III. plačilnega razreda. Prošnje za to službo je vlagati po službenem potu pri krajnem šolskem svetu v Koprivnici do 20. septembra 1903.

Okrajni šolski svet Kozje, dne 20. avgusta 1903.

Učiteljske službe.

Št. 497

Na trirazredni ljudski šoli v **Podčetrtku** je stalno event. provizorično popolniti učiteljsko mesto z dohodki II. plačilnega razreda. Prošnje za to službo je vlagati po službenem potu pri krajnem šolskem svetu v Podčetrtku do 20. septembra 1903.

Okrajni šolski svet Kozje, dne 20. avgusta 1903.

Št. 1839

P. Na trirazredni ljudski šoli v **Vurbergu** se stalno namesti učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo. Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje s spričevalom usposobljenosti oziroma zrelostnega izpita in domovnico opremljene, predpisanim potom do 30. septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu v Vurbergu.

Okrajni šolski svet Ptuj, dne 3. septembra 1903.

Predsednik: **Underrain m. p.**

Št. 811

F. Na dvorazredni ljudski šoli pri **Sv. Lenartu** se stalno ali začasno namesti učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu. Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje s spričevalom usposobljenosti oziroma zrelostnega izpita in domovnico opremljene, predpisanim potom do 30. septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Lenartu, p. Velika Nedelja.

Okrajni šolski svet Ormož, dne 3. septembra 1903.

Predsednik: **Underrain m. p.**

Št. 1707

P. Na šestrazredni ljudski šoli pri **Sv. Vidu blizu Ptuja** se stalno ali začasno namestite dve učiteljski službi z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo. Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje, s spričevalom usposobljenosti oziroma zrelostnega izpita in domovnico opremljene, predpisanim potom do 20. septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Vidu blizu Ptuja.

Okrajni šolski svet ptujski, dne 22. avgusta 1903.

Predsednik: **Underrain m. p.**

Št. 685

O Na petrazredni ljudski šoli pri **Sv. Miklavžu** se stalno ali začasno namesti učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo. Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje, s spričevalom usposobljenosti ozir. zrelostnega izpita in domovnico opremljene, predpisanim potom do 30. septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Miklavžu.

Okrajni šolski svet Ormož, dne 2. septembra 1903.

Predsednik: **Underrain m. p.**

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih
in stane

na leto 6 K, pol leta 3 K, četrt leta 1 K 50 h.

Naročnino in reklamacije

sprejema „Zavezin“ blagajnik **Fr. Luznar** v Kranju. — Rokopise pa je pošiljati ravnatelju **M. J. Nerat-u** v Maribor, Kokoschneeggallee.